

Generalitat de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya

Subcomissió Convivència i Ciutadania Digital

Convivència

Introducció

1. Marc normatiu
  - 1.1 Normatives generals
  - 1.2 Normatives específiques
    - Documents per a l'organització i la gestió dels centres: Convivència i Clima Escolar 6
    - El marc competencial a primària
    - El marc competencial a secundària obligatòria
2. El concepte de cultura moral a l'educació
3. Què s'està fent? Polítiques educatives, iniciatives i intervencions d'agents diversos sobre convivència, prevenció i tractament de conflictes
  - 3.1 El tractament de la convivència i les violències als centres educatius
  - 3.2 El Projecte de Convivència, els Plans Educatius d'Entorn i el Servei d'Orientació d'Àmbit Comunitari
  - 3.3 Aprenentatge Servei (ApS) i Servei Comunitari
  - 3.4 Organització democràtica dels centres: òrgans col·legiats i participació d'alumnes
  - 3.5 Mossos d'Esquadra
4. Algunes experiències
  - 4.1 Una experiència d'intervenció en conflictes de convivència
  - 4.2 Servei de Mediació Comunitària de l'Hospitalet de Llobregat
  - 4.3 Programa Centres per la Convivència de Santa Coloma de Gramenet
  - 4.4 Projecte *Enxaneta* (Vic)
  - 4.5 Escola Animal: un projecte d'educació en l'empatia
  - 4.6 Altres programes de convivència
5. Què s'hauria de fer? Noves propostes per al foment de la convivència i la prevenció i el tractament dels conflictes
  - 5.1 Educació en valors
  - 5.2 L'Enfocament Restauratiu (ER)
  - 5.3 Educació mediàtica (*Media Literacy*)

Ciutadania Digital

Introducció

1. El concepte de ciutadania digital
2. Diagnosi de la situació actual
3. Funcions de les tecnologies digitals
4. Reptes relacionats amb les tecnologies digitals
  - 4.1 Les addiccions
    - Videojocs
    - *Gambling* o jocs d'apostes
  - 4.2 El ciberassetjament
  - 4.3 Mals usos de la xarxa
5. Qüestions ètiques
  - 5.1 El paper de la família
  - 5.2 Esperit crític
  - 5.3 La *Carta catalana de drets i responsabilitats digitals*
  - 5.4 Protecció de dades
  - 5.5 Educació per a la democràcia: la participació ciutadana

Consideracions finals

Recomanacions i propostes

Annex 1: Missatge d'uns alumnes de 5è d'una escola de primària a l'assessor que va fer una intervenció a l'aula per tractar conflictes de convivència

Annex 2: Taula de credibilitat de la informació

Subcomissió de Convivència i Ciutadania Digital

Resum d'intervencions d'experts a la Subcomissió de Convivència i Ciutadania Digital
(gener 2019 - gener 2020)

DATA	EXPERT/A	TEMES TRACTATS
16/01/2019	<p>Ramon Simon Director General d'Atenció a la Família i Comunitat educativa</p> <p><i>El Projecte de convivència dels centres</i></p>	<p>El Pla de convivència del centre Inclusió i identitats de múltiples pertinences Projecte de convivència i èxit escolar (2017) Incorporació del Pla a l'aula, al centre i a l'entorn Nous Plans d'entorn 0-20</p>
	<p>Josep Maria Puig Rovira Catedràtic de Teoria de l'Educació a la Facultat de Pedagogia de la UB</p> <p><i>Relacions de cura i vincle a l'educació</i></p>	<p>ApS i Servei comunitari Cultura de la prevenció, identificació de conductes, introducció de pràctiques (cura de l'altre, diàleg, cooperació) conflicte consciència moral vs. consciències autònomes conflicte plantejaments economicistes vs. relacions interpersonals Concreció dels valors en pràctiques (activitats que activen competències): l'aula, el clima de centre, l'entorn, les relacions interpersonals.</p>
10/04/2019	<p>Jordi Rodon Secretari del Consell Escolar de Catalunya</p> <p><i>Els valors a una societat digital</i></p>	<p>Construir una ciutadania digital, educar ciutadans del món digital, integrar la realitat física i la virtual, mantenir la creativitat i llibertat davant les noves formes d'exercici del poder, identificar les necessitats de formació dels joves, reduir el "soroll" i copsar allò essencial, i reflexionar sobre la llibertat.</p>
15/05/2019	<p>Mònica Alberti professora de la FPCEE Blanquerna, Universitat Ramon Llull.</p> <p><i>L'enfocament restauratiu</i></p>	<p>Canvi de cultura en la gestió de la convivència: l'enfocament restauratiu L'ER inclou pràctiques proactives, responsives, uns valors i/o principis fonamentals i l'ús de competències relacionals</p>
29/05/2019	<p>Vicent Partal Director de Vilaweb</p> <p><i>Informació i coneixement</i></p>	<p>Els joves s'informen a través de les xarxes socials (informació desestructurada, velocitat, concepte de veritat) La desconexió educativa de la família Xarxes i negocis Ruptura de les noves generacions (que tenen referents audiovisuals) amb els referents culturals anteriors Necessitat d'entitats com el CAC per produir continguts educatius</p>

12/06/2019	<p>Jordi Bernabeu Psicòleg i educador Professor associat del Grau d'Educació social a la Universitat de Vic</p> <p><i>Xarxes socials i identitat personal</i></p>	<p>Tipologies d'usuaris de risc Funcions de les plataformes: identitat, relació, diversió Conclusions de l'1x1: Hiperconnectats Cal viure experiències reals Reconeixement extern i sobreactuació digital Xarxes socials posen de manifest patologies socials (sovint preexistents) Distinció addicció / sobreutilització Necessitat de reflexió ètica i foment de l'esperit crític Negoci Ús de dades / privacitat / drets ciutadans</p>
02/10/2020	<p>Joan Girbau Assessor tècnic docent convivència Departament d'Educació</p> <p><i>Estratègies de millora de la convivència</i></p>	Experiència d'intervenció a l'aula
	<p>Oscar Negrodo Coordinador Servei de Mediació Comunitària de l'Hospitalet de Llobregat</p> <p><i>Servei de mediació comunitària</i></p>	Presentació del Servei de Mediació Comunitària de l'Hospitalet de Llobregat, que es va iniciar com a servei de mediació escolar
13/11/2020	<p>Joana Barbany Directora General de Societat Digital (Dpt. Polítiques Digitals i Administració Pública)</p> <p><i>Carta catalana sobre drets i responsabilitats digitals</i></p>	Presentació dels àmbits de treball del Departament de Polítiques Digitals i de la Carta catalana sobre drets i responsabilitats digitals
11/12/2020	<p>Juan José Falcó Director General d'Atenció a la Família i Comunitat Educativa</p> <p><i>Línies de reflexió i programes de convència al Departament d'Educació</i></p>	Eines d'anàlisi, detecció i intervenció i recursos educatius del Departament d'Educació
	<p>Maite Aymerich Directora General de Currículum i Personalització</p> <p><i>Programa de coeducació coeduca't</i></p>	Línies de reflexió, línies de treball i protocols específics sobre la qüestió de la violència

29/01/2020	<p>Simona Levi Activista digital, fundadora de Xnet</p> <p><i>Tecnologies digitals a l'aula i protecció de dades</i></p>	Problemes de proveïdor únic de serveis d'Internet que utilitzen els centres educatius i possibles alternatives
	<p>Xavier Alsina Coordinador de convivència de l'Ins. Arnau Cadell (St. Cugat del Vallès)</p> <p><i>Reptes per a la convivència als centres</i></p>	Reflexions sobre els reptes actuals al tractament tradicional de la convivència als centres educatius
04/03/2020	Sessió de tancament	S'aprova el document

Consideracions finals de la Subcomissió

- 1. El Departament d'Educació, davant de canvis socials recents, ha obert noves línies de reflexió i de treball entorn de la qüestió de la convivència als centres educatius. Es fa la distinció entre els conflictes de convivència propis del dia a dia, que es tracten mitjançant eines de detecció, anàlisi i intervenció, i els conflictes greus, que impliquen formes de violència i sovint s'estenen més enllà del centre educatiu i que han de ser tractats amb protocols específics i amb intervenció d'altres professionals.**
- 2. La cultura de la prevenció, la identificació de conductes contràries a la convivència i la introducció de pràctiques com la cura de l'altre, el reconeixement i el diàleg i la cooperació són elements essencials de la cultura moral del centre. Els valors morals s'han de concretar en pràctiques (e.g. Servei Comunitari) a l'aula, al centre i en l'entorn.**

- 3. L'enfocament restauratiu té avantatges considerables respecte a altres models de tractament dels conflictes de convivència, ja que implica totes les parts, inclou pràctiques proactives i responsives i fomenta valors i principis que permeten adquirir competències relacionals. També metodologies semblants com els cercles de diàleg tenen efectes positius en la resolució de conflictes convivencials.**

- 4. La mediació, que és una bona eina per al foment de la convivència , i que anys enrere havia estat impulsada pel Departament, ha perdut força en el sistema. Es fa menys formació a alumnat i professorat i sovint la seva pràctica als centres depèn de la bona voluntat de persones concretes. Experiències com la del Servei de Mediació Comunitària de l'Hospitalet de Llobregat, que van tenir el seu origen en la mediació escolar que realitzaven els alumnes dintre del seu centre educatiu, demostren la utilitat d'aquesta pràctica que, en aquest i altres casos, s'ha acabat fent extensiva a tota la comunitat.**

- 5. Els projectes de convivència dels centres han de tenir en compte aspectes complexos com la inclusió, la cooperació, les identitats de múltiples pertinences i l'exercici de la ciutadania . Es valora positivament l'extensió dels Plans Educatius d'Entorn a l'etapa de 0 a 20 per tal d'acompanyar totes les persones en la seva trajectòria vital durant aquest període de canvis i construcció personal.**

- 6. Construir una ciutadania digital vol dir educar ciutadans en un món digital tot integrant la realitat física i la virtual i ser capaços de mantenir la creativitat i la llibertat, un valor sobre el qual s'ha d'iniciar una reflexió en profunditat, davant les noves formes d'exercici del poder.**

- 7. El foment de l'esperit crític i de la responsabilitat personal ha d'incloure la consciència de la necessitat de fomentar les bones pràctiques de l'ús d'Internet i dels perills de la recepció acrítica de la informació, la publicitat i les produccions audiovisuals, dels interessos econòmics o polítics que estan darrera les corporacions que gestionen els diferents llocs web i de les conseqüències que pot tenir l'ús de determinats servidors i proveïdors pel que fa a la gestió de les dades personals.**

- 8. La ciutadania té drets digitals i drets digitalitzats (drets preexistents que ara s'exerceixen digitalment). També té responsabilitats –de bones pràctiques- associades a aquests drets. Cal que els joves prenguin consciència d'aquesta doble vessant en la seva activitat a la xarxa.**

- 9. La necessitat d'adquirir una educació mediàtica (*Media Literacy*), més enllà del domini exclusivament tècnic de les tecnologies digitals, es fa cada vegada més evident en un món on els joves tenen bàsicament referents audiovisuals, fan un ús intensiu de la xarxa i la informació sol presentar-se sovint de manera desestructurada i poc fiable.**
- 10. Les xarxes socials són un factor fonamental en la construcció de la identitat dels joves alhora que posen de manifest determinades patologies socials, moltes vegades preexistents. També tenen un paper molt important en les seves relacions interpersonals i en el seu temps d'oci. Això no obstant, cal que visquin experiències reals. Es fa necessària una reflexió ètica sobre l'ús d'Internet i el foment de l'esperit crític.**

Recomanacions i propostes

- 1. Recolzar i impulsar la col·laboració del Departament d'Educació amb altres entitats (com el CAC) per tal que els programes d'educació/alfabetització mediàtica puguin acabar de desplegar-se en totes les etapes del sistema educatiu i mantenir-se actualitzats a fi de poder donar una resposta educativa adequada als nous hàbits i necessitats comunicatives de l'alumnat.**
- 2. Col·laborar amb els treballs que iniciarà la Direcció General de Societat Digital del Departament de Polítiques Digitals i Administració pública per elaborar una adaptació a l'ús educatiu de la *Carta catalana de drets i responsabilitats digitals*. Aquesta s'adreça al conjunt de la societat, tot i que ja estableix en la seva introducció que “és necessari vetllar especialment pels drets de les persones i dels col·lectius potencialment més vulnerables i amb risc de discriminació, així com prioritzar les tasques dirigides a reduir la bretxa digital”. En aquest sentit, també el projecte de convivència dels centres hauria de tenir en compte aspectes relacionats amb la identitat digital.**

- 3. Fomentar la participació de tota la comunitat educativa (famílies, alumnes i docents) en la presa de decisions que afectin el seu dia a dia al centre, especialment pel que fa al sector de l'alumnat, al qual cal formar i apoderar en aquest aspecte de la seva educació cívica i democràtica. Aquesta tasca pot dur-se a terme aprofitant les experiències de dinamització de la participació escolar d'algunes entitats que ja estan oferint formació, materials i suport a centres, com ara l'Agència Catalana de Joventut amb el seu programa *Delegats i delegades 3D*.**

- 4. Recuperar, aprofundir i estendre els programes relacionats amb la convivència que ja existeixen al Departament d'Educació (e.g. entre d'altres: #aquiproubullying, competències socials, mediació escolar, que podria incorporar-se sistemàticament al Servei Comunitari) i establir mecanismes de reconeixement (dedicació, experiència, competències) d'aquelles persones que els han implementat als seus centres o hi han participat.**

- 5. Avançar cap a un projecte de convivència comunitària. La seva necessitat es fa palesa a partir de la constatació que molts alumnes vénen amb els conflictes i/o prejudicis de casa, que les eines digitals han esborrat la frontera entre dins i fora del centre educatiu i que hi ha problemàtiques que impliquen tota la comunitat educativa en el seu tractament.**

6. Incloure en els plans de formació inicial i permanent del professorat i dels equips directius continguts, metodologies i recursos sobre:

- Gestió positiva dels conflictes
- Comunicació i emocions
- Processos de dol i pèrdues
- Habilitats socioemocionals
- Mediació
- Pràctiques restauratives
- Ciutadania digital
- Drets i responsabilitats digitals

7. Posar en valor els mecanismes de resolució de conflictes de què disposen els centres i no entrar en la dinàmica de negació del conflicte. En efecte, la conflictivitat forma part de les relacions interpersonals i, per tant, cal educar també en els valors i les actituds necessaris per afrontar el seu tractament.

8. Incloure i fomentar les pràctiques restauratives com un dels mecanismes de resolució de conflictes que tenen com a valor afegit generar benestar en la comunitat.

- 9. Incorporar continguts d'ètica digital de manera transversal en tot el currículum de secundària i cicle superior de primària (privacitat, pensament crític, actituds cíviques) i actituds èticament responsables per part dels adults (perspectiva crítica, reflexiva i autoobservadora, social i inclusiva).**

- 10. Treballar en la identificació precoç de riscos i oportunitats.**

- 11. Oferir a les famílies espais de formació, integrar-les en les pràctiques preventives, establir pautes d'ús i desenvolupar ciutadania als espais digitals.**

- 12. Proporcionar des del Departament d'Educació models i recursos humans i materials en formats diversos perquè, a través de les AFAs dels centres, s'atengui la creixent demanda de formació i acompanyament de les famílies davant les incerteses sobre com actuar que generen els usos de la xarxa dels seus fills. Els materials que es proporcionin i els tipus d'intervencions que es facin (formació, assessorament...) han de ser adaptables a la gran diversitat de contextos socioculturals de la societat actual.**

- 13. Reincorporar PG-Mossos d'Esquadra, fiscalia de menors i, si escau, altres institucions de protecció al menor en els equips de valoració previstos al *Protocol per a la prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals* i al *Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant conductes d'odi i discriminació*. En tractar-se de conductes potencialment constitutives de delicte que acaben comunicades a la policia o a la fiscalia de menors, seria convenient que els primers formessin part de les primeres fases de prevenció i detecció incorporant-se als equips de valoració.**
- 14. Instar el Departament d'Educació a estudiar i valorar els avantatges i els costos de la creació d'una estructura tecnològica pròpia, independent de les grans corporacions proveïdores de serveis digitals, que garanteixi la llibertat d'elecció de programari i la protecció de dades dels alumnes usuaris.**
- 15. Proposar l'organització d'un campus de formació d'alumnes referents de convivència i seguretat als centres educatius, per a alumnes de segon cicle d'ESO que, un cop rebuda la formació, puguin traslladar-la als seus companys a través de la formació entre iguals, contribuir a la gestió de conflictes gràcies als valors, eines i estratègies que els hauran apoderat durant aquesta formació i constituir-se en grup-motor de processos participatius als seus centres.**

- 16. Demanar al Departament d'Educació el seu suport en la difusió d'un formulari de bones pràctiques en la cerca i ús dels continguts de la xarxa per part de l'alumnat en l'elaboració dels seus treballs. A l'annex 2 d'aquest document s'ofereix una Taula de credibilitat de la informació (en format de taula i de formulari) que podria servir d'exemple de les preguntes que s'haurien de formular abans de fer ús de la informació trobada a Internet.**
- 17. Aprofundir en la reflexió sobre com utilitzar les noves tecnologies per a fomentar la participació de tota la comunitat educativa als centres.**

Generalitat de Catalunya
Consell Escolar de Catalunya

Aquesta Subcomissió vol fer palès el seu agraïment a totes les persones que amb els seus coneixements i la seva expertesa han fet possible un treball de reflexió i elaboració d'idees i propostes, del qual avui s'han presentat els resultats.